

MINISTERIO DE EDUCACIÓN

Dirección General de Educación Básica Regular
Dirección de Educación Inicial

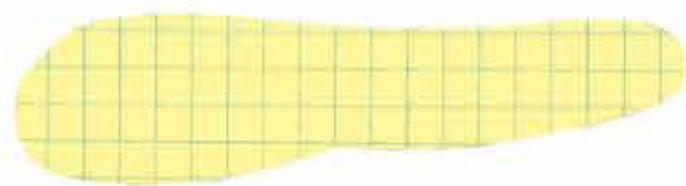
Santurantikuy

Cuento Nº17

Textos: Cucha del Águila Hidalgo

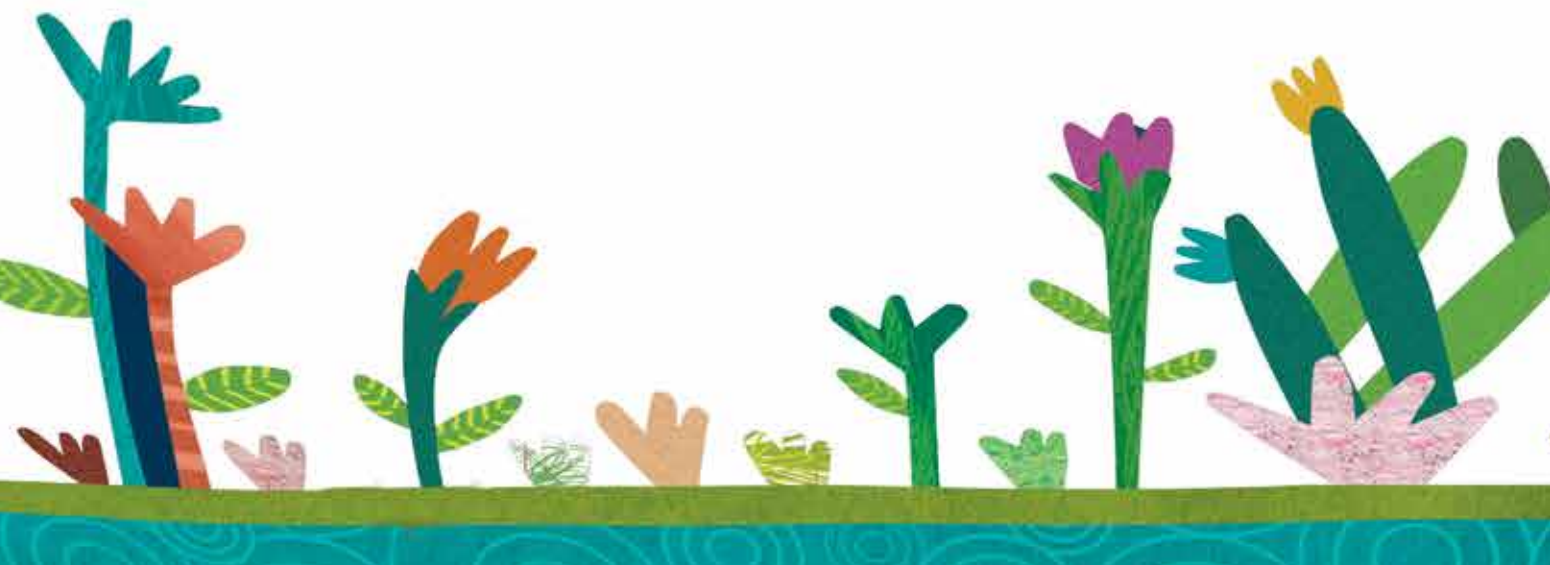
Ilustraciones: Natalí Sejuro

Santurantikuy

Recopilación y/o adaptación:
Cucha del Águila Hidalgo

Ilustración:
Natalí Sejuro Aliaga

MINISTERIO DE EDUCACIÓN

Título: Santurantikuy

Ministerio de Educación
Av. De la Arqueología, cuadra 2. San Borja
Lima, Perú
Teléfono: 615-5800
www.minedu.gob.pe

2012

Tiraje: 29,240 ejemplares

Recopilación y/o adaptación de los cuentos:
Cucha del Águila Hidalgo

Traducción:
Augusto Casafranca Cortez

Ilustración:
Natalí Sejuro Aliaga

Diseño y diagramación:
Rocío Rodríguez Alegría

Corrección de estilo:
Fernando Ortiz Zevallos

Impreso en:
Quad/Graphics Perú S.A.
Av. Los Frutales N° 344 – Ate – Lima.
RUC: 20371828851

© Ministerio de Educación
Todos los derechos reservados. Prohibida la reproducción de
este libro por cualquier medio, total o parcialmente, sin permiso
expreso de los editores.

Hecho el Depósito Legal en la Biblioteca Nacional del Perú
N° 2012-11782

Impreso en el Perú / *Printed in Perú*

Compromiso:

Este cuento ha sido escrito y dibujado con cariño *especialmente*

para los niños y niñas de _____.

Esperamos que lo *disfruten* y *aprendan* mucho con él.

MINISTERIO DE EDUCACIÓN

Dirección General de Educación Básica Regular
Dirección de Educación Inicial

Santurantikuy

Cuento N°17

*Jose taytanpiwan ruq'uta pallamusqaku, wakin
saphikunata ima, qura q'ipichankuta ruraruspa
tutachallamanta Qusqu plazaman chayaraqamunku.*

*Kunanmi santurantikuy qhatu,
lliw samiyuqkunapa qhatun.*

*Chayllaraqmi José taytanwan kуска Qusquman
chayamunku. Ancha kusionan payqa kachkan.*

Chaypin achkha ruranakunan qhatunku.

*Wakinmi santukunata qhatunku, wakintaq
p'achakunata, tarimakunapas, wawa
puñunakuna, tiyanakuna ima kachkan.*

*Achkha runakunataq rantinkuq kan.
Wakin taytapa rikch'ayninta akllakunku,
wakintaq santuchakunata, wakintaq
uywachakunata wawa puñuna allichanapaq.*

*Chay munay kaqkuna kaqtin Josepas
huk munay camionchata qhawapayaspa
taytantamata chinkarqun.*

*Plazaqa ancha hatunmi, achka runakunapas,
kan sasallaña ñañinta tariy.
¿Khaynintachus? ¿Haqaynintachus?
Mancharisqa kachkan.*

*Chayllapi huk wawa waqachkaqta rikun,
chakichampi huk khiska kasqa.*

*Josetaq wawata khuyapayaspa yanapan,
h'uchuy makichanwan chay khiskata hurgun.*

*K'irisqa irqiqa samaykun kusirikuntaq, chaymanta
makinmanta hap'iyuspa apan. Wawachaqa sapanka
plaza k'uchuta, lliw qhatukunatapas, sapa wata
qhatuman hamusqan rayku riqsin.
Josetataq apaykachan runakunapi qhatukunapi,
tayanpa qatunankama chayachin.*

- Añay wayqichay, Jose thakyasqa nin.
¿Imataq sutiykiri? Tapun
- Manuelcha, nispa wawacha kutichin.
Taytanpa qhatuq chayllapis, huk
qhatupi yesumanta wawachata rikun,
chay wawachas Manuel wayqichanman,
hinullatag payman rikch'akusqa.

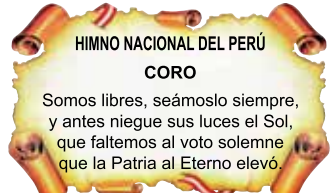
*Hinaspataqsi Jose huk munay villanciku takiyta uyarin,
wichayman qhawarin iglesia qhipanpitaq huk munay k'anchaq
intita rikun. Chaysi sumaq p'unchawpas anchata munayyarin.*

Declaración Universal de los Derechos Humanos en quechua

SÍMBOLOS PATRIOS

BANDERA

CORO DEL HIMNO NACIONAL

ESCUDO

PACHANTIN LLAQTAKUNAPA RUNAQ ALLIN KANANPAQ HATUN KAMACHIY

El 10 de diciembre de 1948, la Asamblea General de las Naciones Unidas aprobó y proclamó la Declaración Universal de Derechos Humanos, cuyos artículos figuran a continuación:

PUNTA KAQ (1)

Lliw runakunam paqarisqanchikmantapacha qispisqa kanchik, lliw derechunchikipipas kaqllaqtaqmi sapakamanchikpa kanan. Yuyayniyuq kasqanchikraykum hawkalla aylluntinhina kawsayta atinanchik llapa runakunawan.

ISKAY KAQ (2)

Kay qillqapi tarikuq derechunchikmanta yachachikuykunaqa lliwchanchikpaqmi, llapanchikpaqmi manam imananchu huk runapa imarikuq kayninpas nitaq qari warmi kayninpas nitaq imayna rimasqanpas nitaq ima apukunapi inisqanpas, manam imananchu imayna yuyaymanakusqankupas nitaq maylawmanta kasqanpas nitaq wakcha kasqanpas nitaq imayña kasqanpas.

Lliw nacionkunam qispisqa kaspapas utaq mana qispisqa kaspapas imaymana rikhaq gobiernuyuq kanchik, wakinfiataqmi huk nacionkunaman hapipasqa kanku, ichaqa imayñaña kaspapas manam hukmanpaq qawasqachu kananchik.

KIMSAS KAQ (3)

Lliw runakunam derechuyuq kanchik kawsananchikpaq qispichisqa kananchikpaq hinaspa allin qawasqa kananchikpaq.

TAWA KAQ (4)

Manam pipas qasimanta kamachillapi llamkaspa kachwanchu, manataqmi piqpa rantisqanchu kanchik imaymana llamkaypi muchunapaq. Chaynapí llamkayka tukukapunñan

PICHQA KAQ (5)

Manam pipas imaymana ñakariykunaman churasqaqa kachwanchu, manataqmi runa kayninchikta pinqayman churaykuspa hasutasqaqa kachwanchu.

SUQTA KAQ (6)

Lliw runakunam maypiña tarikuspapas derechuyuq kanchik ima juiciopipas uyarichikunanchikpaq.

QANCHIS KAQ (7)

Lliw runakunam kaqlla derechuyuq kanchik, kamachikuykunapapas chaskisqan kananchikpaq, kamachikuykunaqa mana pimanpas sayapakuspanmi qawawananchik. Kallantaqmi llapanchikpa derechunchik kay yachachikuykunata qunqaspa pantaypi puriq runakunamanta piña kaspapas kasqallan qawasqa kanapaq.

PUSAQ KAQ (8)

Lliw runakunam derechuyuq kanchik justiciapi uyarisqa kaspanchik amparachikunanchikpaq, kamachikuykunamanhina derechunchikpa waqllichiq ruwaqkunamantam allin qawasqa kananchik.

ISQUN KAQ (9)

Huchanta mana sumaqta yachachkaspaqa manam pipas mana imamanta hapisqaqa kananchu, qarclipi wisqasqa nitaq hukláv naciunman qarqusqaqa kanmanchu.

CHUNKA KAQ (10)

Lliw runakunam kaqlla kasqanchikrayku mana sayapakuq justiciawan uyarichikunanchikpaq derechuyuq kanchik, derechuyuqmi kanchik juiciupi ima rurananchikpas utaq derechunchikpas yachananchikpaq. Imamanta tumpasqa kaspapas yachananchikpaqmi sumaqta qawachiwananchik.

CHUNKA HUKNIYUQ (11)

1.Lliw runakunam ima huchamanta tumpasqa kaspanchikpas manam huchayuqchu kani niyta atin, chaypaqmi derechuyuq kanchik, kamachikuykunamanhina juiciupi huchayuq kasqanchikta tarinankukama. Chay juiciupipas kanmi derechunchik garantiata chaskispanchik chiqaptapuni amachasqa kananchikpaq.

2.Huk runapa imapas rurarusqanmantataqa manam wisqaruspanku hasutanmankuchu sichus chay ruwasqan punchawkunapi manaraq kamachikuykuna llusqispa hucha kasqanta qawachichkaptinqa. Hasutasqa kanqa chay hucha ruwasqan punchawkunapi kamachikuykunamanhina nisqanmanhinalla.

CHUNKA ISKAYNIYUQ (12)

Manam pipas yanqapas yanqaqa chaqwanmanchu ñuqanchikmanta nitaq aylunchikkunapatapas, manam pipas yanqapuníqa yaykukuykunmanchu wasinchikmanpas, manataqmi chaski qillqanchiktapas yanqaqa pipas ñawirunmanchu. Lliwmi derechuyuq kanchik kaykunamanta kamachiykunawan amparachikunanchikpaq.

CHUNKA KIMSAYUQ (13)

1.Lliw runakunam maypipas purinanchikpaq derechuyuq kanchik, derechuyuqtaqmi kanchik may llaqtatapas, may chiqantapas akllakuna chaypi wasichakunapaq.
2.Lliw runakunapam derecho kapuwanchik kikin nacionninchikmanta utaq maylaw nacionmantapas llusqinanchikpaq hinaspa kikin nacionninchikman kutimunanchikpaq.

CHUNKA TAWAYUQ (14)

1.Sichus huk runa qatikachasqa kanman naciuninpa gobiernuhina mana yuyaykusqanrayku, hinaspaqa payqa derechuyuqmi huklaw naciunman ayqikuspa chaskisqa kananpaq.
2.Ichaqa chiqaq hucha rurarusqanmanta justiciapa qatikachasqan runaqa manam runakunapa derechunman hapipakunmanchu huklaw naciunman ayqikuspa chaypiña qispisqa kawsakunapaq.

CHUNKA PICHQAYUQ (15)

1.Lliw runam derechuyuq kanchik huk nacioniyuq kanapaq.
2.Kay derechunchiktaqa manam pipas yanqamantaqa qichuwachwanchu. Manataqmi pipas harkawasunmanchu huk naciunniyuq kananchista.

CHUNKA SUQTAYUQ (16)

1.Qaripas warmipas casarakuy patapiqa derechuyuqmi kanchik kuskachakuspa aylluuyq kananchikpaq, manam imananchu piña mayña kasqanchikpas utaq maylawmantam kayninchikpas, qaripas warmipas kaqlla derechuyuqmi kanchik casado kayninchikpi allin kawsakunanchikpaq chaynataq rakinakuy patapiña kaspanchikpas.
2.Pipas maypas ñawpaqta allinta rimanayukuspan casarakuchwan mana piqpa qatiykusqan.
3.Tayta-mamam llapa aylluntin estadopa chaninchasqan kananchikpaq derechuyuq kanchik, ñuqanchikqariki nacionta wiñachiq huk hatun ayllum kanchik.

CHUNKA QANCHISNIYUQ (17)

1.Lliwmi derechuyuq kanchik sapallanchikpas utaq hukllanasqapas ima rurasqanchikmanta kapuqniyuq kananchikpaq.
2.Manam kapuqninchiktaqa yanqaqa pipas qichuwachwanchu.

CHUNKA PUSAQNIYUQ (18)

Lliw runakunam derechuyuq kanchik imaynamantapas yuyaymanakunanchikpaq, sumaq sunquchakusqanchikmanhina kawsakunanchikpaq hinaspa ima apupi ininanchikpaqpas.

KAY

Kay derechunchikman hinaqa qispisqam kanchik ima iniytaña chaskinanchikpaq hinaspa imaynamantapas inisqanchikta ruwananchikpaq. Sapallanchikpipas utaq huk huñunakuypipas ruwachwanmi chay inisqanchiktaqa hinaspapas yachachichwanmi wasinchikpi utaq maypipas.

CHUNKA ISQUNNIYUQ (19)

Lliw runakunam imayna yuyaymanakusqanchiktapas rimarinanchikpaq derechuyuq kanchik, derechuyuqtaqmi kanchik mana pipa harkakusqan chaykunata willakunanchikpaqpas, chaskichwantaqmi hukkunapa yuyaymanakusqantapas.

ISKAYCHUNKA (20)

1.Kanmi derechunchik huñunakunapaq chaynataq ima huñunakuyta hawkalla hatarichinapaqpas.
2.Manam pipas mana munaspaqa mayqinña huñunakuymanpas qatiykusqaqa kanmanchu.

ISKAYCHUNKA HUKNIYUQ (21)

1.Lliw runakunam derechuyuq kanchik gobiernunpi imallapipas yanapakunapaq, chaytaqa rurachwanmi kikinchikpunipas utaq munasqanchikta akllaspapas.
2.Lliw runakunam kaqlla derechuyuq kanchik gobiernunchikpa wasinkunaman yaykuspa chaypi uyarichikunapaq, ima mafiakusqanchikta huntachikunapaq.
3.Gobiernupa atiyinqa kachkan lliw llaqtakuna munaspanchik chay auturidada qutpillanchikmi, chay munasqanchiktam riqsichinchik maychus akllaspanchik; chay akllaytam ruwayta atinanchik mana pipa yachasqanta chaynapí munasqanchikpaq akllananchikpaq.

ISKAYCHUNKA ISKAYNIYUQ (22)

Lliw runakunam llaqtapa chayaqiq kasqanchikrayku derechuyuq kanchik may tiyasqanchik llaqta ukupi allin qawasqa kanapaq, chaynapí tukuy allin kayman chayananchikpaq. Atikunmi, llaqtanchikpa llamkayninmanta huk nacionkunapa yanapayninmantapas imaymana chaskinapaq; qullqiyuq kanapaq, allin runahina kawsanapaq, allin yachaykunayuq kanapaq, chaywan allin kawsayman chayanapaq, sumaq runahina kanapaq.

ISKAYCHUNKA KIMSAYUQ (23)

1.Lliw runakunam munasqanchikpi llamkananchikpaq derechuyuq kanchik, derechuyuqtaqmi kanchik mana llamkayniyuq kaspa llamkayta tarinanchikpaq, llamkasqanchikmanhina qullqita chaskinapaq, manam pipas munarispanqa qarquwachwanchu llamkayninchikmantataq.
2.Lliw runakunam derechuyuq kanchik mana ima sayapakuykunawan llamkayninchikmanhina, llamkasqanchikmanhina pago chaskinanchikpaq.
3.Lliw llamqaq runakunam derechuyuq kanchik llamkasqanchikmanhina pagonchik chaskinanchikpaq, ichaqa chay qullqi chaskisqanchik aypananmi aylluntin sumaq kawsakunanchikpaq; mana chayqa chaskinan yanapakuyta chaypaqhina hatarichisqa yanapakuqkunamanta.
4.Lliw runakunam derechuyuq kanchik llamqaq masinchikkunawan sindicato paqarichiyta utaq may sindicatumanpas yaykuyta chaynapí derechunchikta amachanapaq.

ISKAYCHUNKA TAWAYUQ (24)

Lliw runakunam derechuyuq kanchik llamkaymanta samananchikpaq, chay samaypi ima munasqanchik rurananpaq, derechuyuqtaqmi kanchik atisqanchikmanhinalla sapa punchaw llamkananchikpaqpas hinaspa vacacionalninchik chaskinanchikpaqpas.

ISKAYCHUNKA PICHQAYUQ (25)

1.Lliw runakunam derechuyuq kanchik allin kawsayta tarispa aylluntin allin mikusqa, allin pachasqa hinaspa qali kawsakunapaq. Derechuyuqtaqmi kanchik amparasqa kananchikpaq, mana ima ruray atiq kaspapas, unquqña kaspapas, warminpa qarimpa wafusqan rayku saqisqa runa kaspapas, machu utaq paya kaspapas; derechuyuqtaqmi kanchik manaña llamkayniyuq kaspapas ima mantenikunanchikpaq kaqta chinkachispapas amparasqa kananchikpaq.
2.Wiksayuq warmikunapas chaynataq irqikunapas derechuyuqmi kanku allin qawasqa kanankupaq. Allin kuskachasqa warmi qari kaq utaq sirvinakuy ukupi paqariq irqikunapas kaqlla derechuyuqmi kanku amparasqa kanankupaq.

ISKAYCHUNKA SUQTAYUQ (26)

1.Lliw runakunam derechuyuq kanchik yachay wasiman yachakuq yaykunanchikpaq. Qallariyllanpipas yachakuytaqa mana qullqillapaqmi wawakuna chaskinanku. Kamachisqamanhinaga chaynanpunim kanan. Derechuyuqtaqmi kanchik Universidad, mama yachay wasiman llapallanchik yaykunapaq. Llapallanchikpaqmi kaqlla kanqa chay hatun wasikunaman yaykuspa yachaykuna chaskinapaq, ichaqa allin yachakuy hapisqanchikmanhina astawanraq hatun wasikunapa punkun kicharikunqa, chaynapí imam munasqanchikman chayananchikpaq.
2.Educacionpa rurunqa kanan runakunapa allin kawsakuyninmi hinaspa lliw derechunkuna sumaq riqsiymi chaynapí qispisqa kaynin allin chaninchasqa kananpaq. Chaywan hawkalla kaspanchikmi uyarinakunanchik, rimapayakunanchik huklaw nacionkunawan, wakin mana riqsisqanchik runakunawan huk apukunapi ifiqkunawanpas. Huñunasqa nacionkunatapas ima rurayninpipas yanapananchikmi tukuy kay pachapi hawka kawsakuy kananpaq.
3.Tayta mamakunaqa derechuyuqmi kanchik imayna educacionta wawanchikkuna chaskinakupaq.

ISKAYCHUNKA QANCHISNIYUQ (27)

1.Lliw runakunam derechuyuq kanchik munasqanchikmanhina maymi kawsayyachaykuna ruray kaptinpas yanapakunanchikpaq. Ima sumaq ruray yachaywan sunquchakuyta, chaymantapas derechuyuqmi kanchik chay musuq chiqap yachaykunawan yanapachikuyta, imatapas chay ruraykunamanta chaskiyta.
2.Sichum umallanchikmanta imapas chaninchayuq kaqta hurquruchwan: qillqaykunata, sumaq ruray yachayta utaq pipapas manaraq rurasqanta imatapas chayraq taqwiruswan, ruraruchwan, hinaspaqa derechuyuqmi kanchik chay paqarichisqanchikkunapa ima qusqanrayku paguta chaskinapaq, hinallataq chaninnyuq kasqanta harkananchikpaq.

ISKAYCHUNKA PUSAQNIYUQ (28)

Derechuyuqmi kanchik nacionninchikpi utaq may nacionkunapipas huk runahinalla, kaqlla derechuyuqhinalla qawasqa kananchikpaq, chaynapíqa kay tukuy qawasqanchik derechunchikkuna aypasqa kanqa.

ISKAYCHUNKA ISQUNNIYUQ (29)

1.Lliw runakunam llaqtanchikrayku imapas kanchik, chayraykum llaqtanchikpi yuyaywan ima rurasqanchikpas allin kanan.
2.Derechunchikpa nisqanmanhina utaq qispisqa kayninchikpi ima rurasqanchikpas manam pipa harkasqanchu kamari, chaykunamantaqa kamachikuykunallam harkakuwachwan, chayqa kanman wakinpa derechunkuna utaq qispisqa kayninku mana usurpasqa kananpaqmi, chaynapí chaqwakuna mana kananpaq. Chaynapitaq lliw runakunaqa sapakama kikin naciuninchikpi hawkalla kawsakunanchikpaq.
3.Kay derechunchikkunaqa utaq qispisqa kayninchikkunaqa manam imaraykupas hukllawasqa naciunkunapa munasqanta ima rurayninkunata waqllichiy yuyaywanqa rurakunmanchu.

KIMSAS CHUNKA (30)

Kay hatun kamachikuy qillqapiqa nichkanqa llapanchikpa derechunchik qispisqa kananpaqmi, manam huk runallapaqchu, manataqmi kamachikuykunallapaqchu, aswanpas pachantin llaqtakunapin huntakunan. Manam pipas kay qillqapa nisqanta waqllisqata hapispa ima munasqanta ruranmanchu.

